

Correctievoorschrift HAVO

2021

tijdvak 1

tekenen, handvaardigheid, textiele vormgeving

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Metrostations

1 maximumscore 3

drie van de volgende aspecten:

- bogen
- koepel (koepelgewelf)
- de ronde uitsparing in de koepel (oculus)
- zuilen/pilaren (met cannelures)
- (rechthoekige) vakken in de zijwanden (cassetten)
- suggestie van vensters / blinde vensters in de tamboer
- pilasters (tegen de pilaren)

per juist aspect

1

2 maximumscore 1

een van de volgende:

- Door toepassing van de ovaalvorm als basis ontstaan afgeplatte bogen en daarmee kunnen (in een relatief lage ruimte) vrij grote afstanden worden overbrugd. Er zijn om die reden minder pijlers nodig, waardoor er meer zicht is op / beter doorzicht is naar de ruimtes aan weerskanten van het perron; de ruimte lijkt daardoor groter / weidser.
- Door toepassing van de ovaalvorm als basis ontstaan afgeplatte / langgerekte bogen en/of ovaalvormige koepels en worden horizontale lijnen versterkt; de ruimte lijkt daardoor groter / weidser.

3 maximumscore 2

- Het mozaïek draagt bij aan de indruk van contact met buiten door (een van de volgende:)
 - de blauwe lucht (hemel) / wolkenlucht die is afgebeeld. Daardoor wordt de indruk gewekt alsof je naar buiten / de open lucht kijkt.
 - het verkort / trompe-l'oeil-effect. Dit versterkt de hoogte- en/of diepte-werking, waardoor (in combinatie met het blauw) de indruk wordt gewekt dat je als beschouwer met de figuur mee naar de hemel kijkt.
- De koepels, die met spots/lampen verlicht worden, reflecteren het licht naar beneden in de hal. Vanuit de hal gezien lijkt het licht van buiten / van boven te komen, als was het (invallend) daglicht

1

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 2

Antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- voorstelling: De voorstelling van een stoere / krachtige arbeider in een enorm bouwproject is bedoeld als propaganda voor (de grootsheid van het socialisme in) de Sovjet-Unie / geeft een heel positief beeld van de Sovjet-Unie (als een sterk en machtig land) 1
- vormgeving (een van de volgende): 1
 - De klassieke / classicistische vormgeving van het Mayakovskaya-station roept associaties op met de (classicistische) architectuur van machtige rijken / steden uit de geschiedenis (Rome) en/of met het Romeinse rijk. Op die manier wilde de Sovjet-Unie zich vergelijken met de macht / grootsheid / het succes van deze rijken / steden.
 - De luxe materialen (marmer, glanzend staal) en perfecte afwerking roepen het beeld op van een 'paleis voor het volk' / laten zien dat de gewone, hardwerkende mens (arbeider) belangrijk is voor de Sovjet-Unie.

5 maximumscore 2

twee van de volgende:

- (vorm) In het eerste ontwerp bestaat de overkapping uit een korte boog/golf. In het uitgevoerde ontwerp bestaat de overkapping uit een lange vloeiende / golvende / gestroomlijnde vorm (en die is dynamischer).
- (vorm) In het eerste ontwerp is de overkapping vrij kort en breed. In het uitgevoerde ontwerp is de overkapping uitgerekt / langer geworden en (optisch) smaller geworden, waardoor de horizontale werking (idee van snelheid) versterkt wordt / de dynamiek versterkt wordt.
- (ritme en herhaling) In het eerste ontwerp is de overkapping met zichtbare skeletstructuur vrij kort. In het uitgevoerde ontwerp zorgt de verlenging van de skeletstructuur voor veel meer ritmiek / voor herhaling en afwisseling van het lijnenpatroon (en dat is dynamischer).
- (begrenzing/afsnijding) In het eerste ontwerp eindigt de overkapping in de grond. In het uitgevoerde ontwerp loopt de overkapping uit in een 'open einde' (eindigt niet in de grond) en is daardoor dynamischer.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

6 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Het fijnmazige skelet van de constructie / De rastervorm van de skeletconstructie bevat veel open ruimtes waarin glas / lichtdoorlatend materiaal geplaatst is. Daardoor laat de overspanning veel daglicht door en hebben reizigers goed zicht (op de perrons en de trappen).
- De relatief ranke / lichte (skelet)constructie overspant een grote ruimte zonder zware pijlers. Daardoor blijft er voor reizigers veel (bewegings)ruimte op de perrons over.
- De (skelet)constructie zorgt voor een open structuur zonder dragende zij- of tussenwanden. Daardoor houden reizigers (visueel) contact met hun omgeving (en dat is overzichtelijker en veiliger).

per juist antwoord

1

Opmerking

Alleen bij een combinatie van een juiste eigenschap met het voordeel 1 scorepunt toekennen.

7 maximumscore 2

twee van de volgende aspecten:

- De (bak)stenen zijn nieuw, terwijl een ruïne uit oude / verweerde stenen bestaat.
- De (vormen van de) diverse muren / pijlers zijn strak / netjes afgewerkt, terwijl een ruïne uit puin/brokstukken en/of rommelige restanten bestaat.
- De ruïne is helemaal schoon / kaal, terwijl een ruïne vaak begroeid / bemost is.
- De witte (beton)elementen doen denken en/of het patroon in het metselwerk doet denken aan computervormgeving / vormgeving van computerspellen (Minecraft, Tetris), terwijl een ruïne gekenmerkt wordt door oude bouwstijlen / traditionele patronen.

per juist aspect

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Die tijdreis wordt verbeeld door de opeenvolging van bogen / poorten (van klein naar groot naar klein), die te zien is als een bouwwerk dat verandert door de tijd heen en/of als iets dat wordt opgebouwd en weer vervalt.
- Die reis van verleden naar toekomst wordt verbeeld door de 'brokstukken' (ruïnevormen), die doen denken aan resten van fabrieken / poorten / huizen. Daaruit steken ('groeien') witte (betonnen) vormen, die weer nieuwe moderne bouwwerken aankondigen (zoals het metrostation) en/of die bevatten bijzondere patronen in het metselwerk, die doen denken aan computerspellen / (computer)vormgeving (Minecraft, Tetris) in het nieuwe digitale tijdperk.
- Door de (zogenaamde brokstukken van de) poorten direct voor / naast het metrostation te plaatsen lijkt de ruïne / het bakstenen bouwwerk en/of lijken de 'oude' doorgangen over te gaan in het nieuwe bouwwerk (het station, het nieuwe doorgangsgebied).

per juist antwoord

1

Een kunstreis maken

9 maximumscore 3

- de (overblijfselen / invloed van) klassieke oudheid en/of de wonderen van de klassieke wereld 1
- voorbeelden van juiste antwoorden zijn (twee van de volgende): 2
 - Het landschap is voorgesteld als een soort toneel om allerlei overblijfselen van de klassieke oudheid te laten zien, zoals tempels, ruïnes (van villa's), triomfbogen, aquaducten.
 - Het landschap toont een verzameling bouwwerken uit de klassieke oudheid en de renaissance.
 - De scène op de voorgrond lijkt op een uittocht van klassieke beelden / objecten / 'wonderen van de klassieke oudheid' (in plaats van op een ontvoering).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

10 maximumscore 3

drie van de volgende:

- (formaat) door het enorm brede / rechthoekige formaat (panorama)
- (perspectief) door het vogelvluchtperspectief / de hoge horizon
- (licht / atmosferisch perspectief) door het sterke contrast tussen de donkere / donkergroene voorgrond en de veel lichtere / grijze / lichtblauwe kleuren op de achtergrond
- (plans) door de indeling in drie plans: een (scherpe) voorstelling met boten en mensen op de voorgrond, een (iets minder scherpe) voorstelling van heuvels en bouwwerken in het midden en een (vaag) berglandschap op de achtergrond
- (lijnen) door de vele lijnen / paadjes richting de horizon (de diepte in)
- (contrast groot en klein) door het contrast tussen de grotere / gedetailleerd weergegeven gebouwen / bouwwerken (en mensen) op de voorgrond en de uiterst kleine gebouwen / bouwwerken op de achtergrond

per juist antwoord

1

11 maximumscore 3

drie van de volgende:

- (pars pro toto) Door slechts een klein stuk – een (ondersteboven geplaatst) kapiteel – van wat een enorm gebouw moet zijn geweest (zoals het Colosseum) tot het belangrijkste onderwerp van zijn studie te maken, benadrukt Van Heemskerck de zeggingskracht / grootsheid van de klassieke oudheid.
- (kikvorsperspectief) Door het lage standpunt lijkt het kapiteel heel groot en daarmee benadrukt Van Heemskerck de zeggingskracht / grootsheid van de klassieke oudheid.
- (voorground / bladvullend) Door het kapiteel op de voorgrond te plaatsen / bijna bladvullend te maken wordt de aanwezigheid/nabijheid van de kunstenaar versterkt (en daarmee wordt de beschouwer meer betrokken bij het onderwerp: de grootsheid van de klassieke oudheid).
- (vervorming) Door het stuk zuil tussen de (acanthus)bladeren en de top van het kapiteel iets langer te maken (dan gebruikelijk) lijkt het kapiteel / het (brok)stuk van de zuil groter / indrukwekkender en daarmee benadrukt Van Heemskerck de zeggingskracht / grootsheid van de klassieke oudheid.
- (gedetailleerd) Door het kapiteel heel gedetailleerd weer te geven benadrukt Van Heemskerck de schoonheid / de hoge kwaliteit van de kunst / architectuur uit de klassieke oudheid (om voorbeeld aan te nemen).

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 2

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

- (voorstelling) Door zichzelf af te beelden met op de achtergrond een afbeelding van hemzelf als jongeman die tekent / schildert voor het Colosseum, laat Van Heemskerck zien dat hij kennis heeft van de klassieken / dat hij naar Rome is gereisd en de klassieken naar eigen waarneming heeft bestudeerd 1
- (promotie) Op deze manier toont Van Heemskerck zijn kwaliteit/deskundigheid als schilder en/of zijn staat van dienst als kunstenaar/portretschilder (van jong en onervaren in Rome tot volwassen en ervaren kunstenaar), waarmee hij mogelijke opdrachtgevers kan interesseren 1

13 maximumscore 2

twee van de volgende:

- (inspiratie) Kunstenaars anno nu willen onderzoeken / ter inspiratie voelen (ervaren) wat die plekken mogelijk zo 'schilderachtig' / aantrekkelijk maakt om te schilderen.
- (kunstgeschiedenis) Kunstenaars anno nu verwijzen vaak naar werk van oudere kunstenaars en reizen naar de plekken waar zij gewoond en gewerkt hebben om zich zo te kunnen verhouden tot deze (beroemde) voorgangers / om zo in hun voetsporen te treden / om zo hun eigen betekenis (eraan) toe te voegen.
- (artistiek onderzoek) Kunstenaars anno nu willen zo bestuderen welke keuzes schilders hebben gemaakt bij het vastleggen van bepaalde plekken.
- (context onderzoek) Kunstenaars anno nu willen weten in welke omgeving / hoe kunstenaars geleefd en/of gewerkt hebben.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 2

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

- De foto toont een schilder die (gezien de positie van de ezel) het landschap lijkt te gaan / willen schilderen, maar hij schildert (slechts) het patroon van zijn trui 1
- en daarmee geeft het kunstenaarsduo commentaar op (een van de volgende): 1
 - (abstracte) kunst die alleen maar over kunst gaat (l'art pour l'art).
 - kunstenaars die vooral met zichzelf / met hun persoonlijke visie op kunst / expressie bezig zijn (zoiets als 'ik rotzooi maar wat aan').
 - de rol van de kunstenaar / de invulling die de kunstenaar geeft aan kunst en die steeds belangrijker is geworden in de loop van de kunstgeschiedenis (als gevolg van de steeds verdere vereenvoudiging van de werkelijkheid en/of hoe die werkelijkheid wordt waargenomen).

15 maximumscore 2

- De titel van het boek 'En in de zomer doe ik schilderen' klinkt alsof het schilderen / kunst maken een klungelige activiteit is / een hobby is (die je alleen in de zomer beoefent) 1
- Dit laten ze in hun foto's zien door (een van de volgende voorbeelden): 1
 - het materiaal dat de schilder gebruikt, namelijk drie (hobby)potjes verf en/of het schilderen in drie (ongemengde) kleuren, alsof het een kinderactiviteit is.
 - de schilder af te beelden als een hobbyist (schilder met baret) die graag naar aantrekkelijke / pittoreske bestemmingen reist om daar slechts wat abstracte vormen / zijn eigen trui / blouse te schilderen.
 - de schilder in de foto te betrappen als hij aandachtig / serieus aan het werk is bij het maken van een schilderij waarop slechts ruitjes en/of kleurbanen te zien zijn, en daarmee wordt kunst maken als serieuze/moeilijke activiteit (die veel kennis en vaardigheden vereist) gerelativeerd.
 - de indruk te wekken dat alles kunst kan zijn, of het nu de foto is of het doek met de ruitjes en/of de kleurbanen. (Het is dan helemaal raar als je daarvoor gaat reizen en dus veel moeite doet.)

Pionieren

16 maximumscore 3

Het avontuurlijke van de reis wordt verbeeld door (drie van de volgende):

- de (huif)karren (met mensen en proviand) en/of lastdieren met spullen die meegenomen moeten worden (om te eten, te slapen).
- de mensen te paard en te voet met stokken en/of wapens om de groep voort te drijven en/of te beschermen tegen gevaren (droogte, wilde dieren).
- het vee (koeien, paarden, schapen) dat meegenomen moet worden als proviand en/of beschermd moet worden om een nieuw leven mee op te bouwen.
- de skeletten van dieren, die duiden op gevaren onderweg (droogte, ziektes, aanvallen van wilde dieren).
- het enorme en/of lastige gebied waar de pioniers doorheen moesten trekken, zoals hoge bergen (Rocky Mountains), (dichte) bossen en uitgestrekte (verlaten) vlaktes / prairies.
- de (tenten)kampen op de achtergrond, die duiden op ontmoetingen met andere groepen mensen (inheemse bevolking en/of andere pioniers) van wie onbekend is of ze vijandig zijn of niet.
- brokstukken van (huif)karren, die erop duiden dat de karren stuk kunnen gaan.
- het reizen terwijl de zon ondergaat, wat aangeeft hoe lang (en zwaar) de dagen zijn.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

17 maximumscore 3

- twee van de volgende aspecten van de vormgeving: 2
 - (compositie) De compositie is evenwichtig door de symmetrische opbouw (met links een donkere boompartij en rechts een donkere bergketen met karavaan) en/of de diagonale compositie (vanaf de kudde linksonder langs de wagen naar de contour van de bergketen rechts).
 - (kleur) harmonieus gebruik van de tonen oranje, bruin en geel
 - (kleurovergang) zachte/geleidelijke kleurovergangen (geen harde contrasten)
 - (licht) zacht strijklicht / consequente toepassing van lichtval
 - (schildertechniek) verfijnde / gedetailleerde manier van schilderen / verfopbreng
- De voornaamste inhoudelijke reden is dat het schilderij een belangrijk (in die tijd actueel) historisch thema verbeeldt, namelijk de enorme volksverhuizingen en/of dat het schilderij de grootsheid / eenheid / saamhorigheid van de (Amerikaanse) natie verheerlijkt 1

Opmerking

Als een juist aspect van de vormgeving wordt gegeven 1 scorepunt toekennen.

18 maximumscore 2

twee van de volgende:

- (geïdealiseerd - realistisch) Het landschap van Bierstadt (met bergketens, prairie en bomen) is geïdealiseerd/geromantiseerd, terwijl de impressionisten het landschap schilderen naar de werkelijkheid / realiteit (alledaags).
- (verhalend - het landschap op zich) Bij Bierstadt maakt het landschap deel uit van een verhaal (over de kolonisten) en bij de impressionisten is het landschap zelf het onderwerp (van waarneming).
- (atelier - *en plein air*) Het landschap van Bierstadt is (op basis van studies) gemaakt in het atelier, terwijl de impressionisten de landschappen bij voorkeur buiten schilderen.
- (klassiek / tijdloos - moment) Het landschap van Bierstadt is meer klassiek / tijdloos, terwijl de impressionisten het landschap verbeelden op een specifiek moment (het landschap zoals het hier en nu verschijnt).

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

19 maximumscore 3

drie van de volgende:

- (wit - kleur) Na uitklappen verandert de witte doos in een vorm die veel meer kleur heeft / grotendeels oranje is (de markies en de bankjes zijn oranje).
- (een hard materiaal - ook zachtere materialen) Na uitklappen blijkt dat de camper met een buitenkant van hard/stevig plaatmateriaal, van nog andere materialen is gemaakt, zoals stof, transparant plastic (pvc) en beugels.
- (hoekige vorm - ronde/organische vorm) Na uitklappen blijkt de rechthoekige doosvorm aan beide zijden een spannende 'schelpvorm' / ronde overkapping te hebben.
- (donker - licht) Na uitklappen blijkt de (gesloten en daardoor) donkere doos een lichtdoorlatende wand te hebben.

per juist antwoord

1

20 maximumscore 3

drie van de volgende:

- (form follows function) De eenvoudige vormen (afmetingen) vloeien voort uit de functies van de onderdelen (zoals de vorm van de markies uit de flexibele functie).
- (geometrie, strakke vormen) De meubels bestaan en/of de woning bestaat uit rechthoekige vormen en/of de markiezen bestaan uit kwartcilinders (zijn strak uitgevoerd).
- (decoratie) Het ontwerp is zonder (overbodige) versieringen uitgevoerd / de oranje markiezen met de beugels zijn te zien als functionele decoratie.
- (constructie) De constructie is (goedgevoerd) zichtbaar gebleven.
- (licht, lucht, ruimte) Het ontwerp heeft een open grondplan, laat veel daglicht toe en is gericht op reële ruimte scheppen / doorgaande ruimte suggereren.
- (vliesgevel) De markies / wand van doorschijnend plastic heeft iets van een vliesgevel.
- (kleur) minimaal en/of consequent gebruik van kleur (zwart, wit, oranje)

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

21 maximumscore 2

twee van de volgende:

- (ontsnappen of vlucht uit dagelijks leven) Het beeld van een caravan op een plek waar niemand is / in een weids landschap, roept een gevoel van vrijheid op.
- (jezelf zijn) De jongen die op de rand van de caravan zit, zit te vissen (doet waar hij zin in heeft), wat een gevoel van vrijheid oproept.
- (zelfvoorzienend) De jongen zit vanuit zijn huisje te vissen, laat zien dat hij zelf voor wat eten kan zorgen.
- (romantisch licht / schemering) De caravan wordt getoond in het donker met sfeervol licht en/of met zacht, schemerig licht en dat doet denken aan rust / vrede / romantisch reizen en dat roept een gevoel van vrijheid op.
- (de flexibele vorm / ruimte) De caravan wordt getoond in verschillende fasen van uitbouw; dat suggereert hoe makkelijk het is en hoe vrij je bent om deze caravan te gebruiken.

per juist antwoord

1

22 maximumscore 2

twee van de volgende:

- (doe-het-zelf versus industrieel) Conijns auto ziet er zichtbaar zelfgemaakt / in elkaar geknutseld uit, anders dan een perfect afgewerkte auto uit de fabriek.
- (bouw materiaal en brandstof) Conijns auto is grotendeels van hout gemaakt en tegelijkertijd verbruikt de auto hout als brandstof, wat absurd is (het lijkt wel alsof de auto zichzelf moet oprijden/opeten).
- (tijdrovend versus efficiënt) Conijn moet veel moeite doen om brandstof te verzamelen (hij moet zelf hout hakken of kopen). Het reizen wordt daardoor zwaar, tijdrovend en (enigszins) absurd. De meeste voertuigen worden gemaakt om reizen juist makkelijker, sneller en aangenamer te maken (efficiënt).
- (uniek versus massaproduct) Conijns auto is een uniek object, draagt Conijns signatuur en dat is anders dan een gewone auto die in de regel een massaproduct is.
- (hout versus benzine) Conijns auto heeft een houtgestookte motor, wat associaties oproept met een open haard / houtkachel / oude stoomtreinen, met inefficiëntie in plaats van efficiëntie, zoals een auto die op een fossiele brandstof of elektriciteit rijdt.
- (speels versus serieus) Conijns auto heeft een speelse vormgeving / lijkt te spotten met de gladde / stoere vormgeving van de meeste auto's.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 1

een van de volgende:

- *Hout Auto* is gemaakt met primitieve middelen / technieken en zal (bij een lange reis) regelmatig gerepareerd moeten worden. Conijn heeft dan hulp nodig / zal dan contact maken met mensen die met hem meedenken (vragen stellen, zich verdiepen in zijn probleem).
- *Hout Auto* is afhankelijk van hout. Conijn moet dus voor zijn brandstof naar (voor auto's) bijzondere plekken om hout te verzamelen (kappen), waardoor hij in gesprek komt met mensen die hem dat zien doen.

24 maximumscore 2

twee van de volgende:

- De kunstenaar / Joost Conijn is zelf onderdeel van het kunstwerk/project.
- Het reizen met *Hout Auto* is een tijdelijk project, en wordt door de kunstenaar / Joost Conijn gedocumenteerd (vastgelegd op foto en op film).
- Het proces staat voorop: Conijn gaat het project *Hout Auto* aan voor een bepaalde duur, waarbij de uitkomst onbekend is.
- Bij het reizen met *Hout Auto* gaat het de kunstenaar / Joost Conijn om de ontmoetingen met anderen / om kunst en leven te verbinden.

per juist antwoord

1

Reisbewijs

25 maximumscore 2

twee van de volgende onderwerpen:

- (Noord-Afrikaanse kleding) Er zijn verschillende studies van mensen in Noord-Afrikaanse kleding / wijd zittende kleding met tulband en/of sluier te zien.
- (activiteiten op straat) Delacroix tekent danseressen en/of vrouwen die iets boven hun hoofd dragen en/of een man die rust tegen de muur en/of een vrouw (met handwerk) die op straat zit en/of mensen die rusten op het land en/of het opzadelen van een paard (ezel).
- (architectuur) Er zijn verschillende studies van Noord-Afrikaanse architectuur te zien, zoals een moskee (gebouw met een koepel) / oude (stads)muren / (stads)poorten / (schaduwrijke) passages/onderdoorgangen.

per juist onderwerp

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

26 maximumscore 3

drie van de volgende voorbeelden:

- (vlugge schets, niet volledig uitgewerkte tekening) Delacroix onderzoekt in enkele lijnen (arm)bewegingen.
- (meerdere losse voorstellingen) Delacroix tekent / schildert op één blad meerdere onderwerpen/voorstellingen door (en over) elkaar heen.
- (houdingen) Delacroix schildert / tekent mensen in verschillende houdingen.
- (aanzichten) Delacroix schildert / tekent dezelfde mensen vanuit verschillende gezichtspunten (bijvoorbeeld van opzij en van voren).
- (accenten) Delacroix onderzoekt / besteedt aandacht aan specifieke details (hoe een mantel / omslagdoek valt).
- (aantekeningen) Delacroix maakt bij de tekeningen notities (over onderwerp, kleur).
- (beeldaspecten) Delacroix onderzoekt verschillende (beeld)aspecten, zoals de lichtval op muren / in onderdoorgangen, kleurvlakken / kleuraccenten (op gevels), de diepte in het landschap (perspectief).
- (materialen, technieken) Delacroix onderzoekt het gebruik van aquarel door het in vlekken, dekkend en doorschijnend toe te passen.

per juist voorbeeld

1

27 maximumscore 2

twee van de volgende:

- (korte droogtijd) De droogtijd van aquarel is veel korter dan die van olieverf en dat is handiger tijdens transport.
- (kleurlagen) Aquarel leent zich goed voor het maken van een schets / tekening in kleur. (De verf droogt snel, waardoor relatief snel een nieuwe kleurlaag kan worden aangebracht.)
- (eenvoudiger) Aquarel is een techniek die relatief weinig voorbereiding vraagt / weinig hulpmiddelen nodig heeft (water, pigment, gom).
- (hechting aan papier) Aquarel trekt makkelijk in het papier / werkt prettig op papier (zoals een schetsboek).
- (transparant) Aquarel is goed te gebruiken als kleuraanvulling over een (potlood)schets. (In verdunde vorm is aquarel transparant, daardoor is de onderliggende studie/tekening nog goed te zien.)

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

28 maximumscore 2

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

- (kritiek) Uit wat Delacroix zegt over (onze) mensen "in korsetten, nauwe schoenen, belachelijke pakken" / over "het einde van datgene wat de meest geavanceerde beschaving kan produceren", blijkt dat hij kritiek heeft op de (zijn eigen) westerse cultuur, die in zijn ogen strakke regels kent en/of rationalistisch is 1
- (romantische visie) Hij idealiseert daarentegen de andere, niet-westerse / Noord-Afrikaanse culturen, waar het leven volgens hem natuurlijker / vrijer / eenvoudiger en dus beter was dan het westerse: "Zij staan op duizend manieren dicht bij de natuur, hun kleding, de vorm van hun schoenen" 1

29 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Klee heeft het beeld van een stadsmuur met poorten en huizen / moskeeën erachter vereenvoudigd (details weggelaten) tot een patroon van geometrische vormen / rechthoeken en (halve) cirkels.
- Klee benadrukt het platte vlak (gaat de illusie van diepte of schaduwwerking tegen) door een raster van lijnen / (kleur)vlakken te maken.
- Klee beperkt de kleuren / plaatst vlakken van enkele tinten bruin, geel, paars en blauw naast elkaar.

per juist antwoord

1

30 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Klee schildert Kairuan niet precies zoals hij de stad (tot in detail) ziet/waarneemt, maar hij schildert een sfeer van de stad / een (poëtische) ervaring van de stad / het gevoel dat hij heeft bij de stad (hij drukt dit uit in vorm en kleur) en dat is kenmerkend voor het expressionisme.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

31 maximumscore 3

drie van de volgende voorbeelden:

- (werkwijze) De Vries wrijft de aarde slechts uit (in verticale banen) op een vel papier. (Hij grijpt zo min mogelijk in.)
- (vorm) De Vries hanteert voor elke 'tekening' dezelfde vierkante / geometrische vorm. (Hij maakt er een zo neutraal mogelijke vorm van.)
- (ordening) De ordening / presentatie van de afzonderlijke tekeningen tot een geheel lijkt willekeurig tot stand gekomen. (De Vries heeft geen persoonlijke hiërarchie aangebracht: hij lijkt de tekeningen op haast wetenschappelijke wijze geordend te hebben.)
- (materiaal en/of kleur) De Vries brengt de aarde / de aardkleur onbewerkt aan op papier (niet vermengd met andere aarde / een andere kleur aarde).
- (titel) De titel van het werk is kort en zakelijk.
- (samenwerking / planmatig werken) De Vries laat anderen verzamelen op basis van een plan/idee.

per juist voorbeeld

1

32 maximumscore 2

twee van de volgende:

- De Vries probeert in feite een heel groot landschap / het landschap 'aarde' te schilderen, waarbij hij zand / aarde zelf als schildersmateriaal gebruikt.
- De Vries probeert de rijkdom aan kleuren van de aarde zo goed mogelijk weer te geven, door heel veel verschillende aardkleuren te gebruiken / kleurnuances van aarde te tonen.
- Door het uitwrijven van aarde op papier en/of het maken van een zorgvuldige compositie van verschillende beetjes uitgewreven aarde tot een geheel / een lappendeken is het 'schilderij' vanzelf een landschap

per juist antwoord

1

33 maximumscore 1

een van de volgende:

- De fotocollages bewijzen / laten zien dat veel mensen naar dezelfde toeristische / spectaculaire plek reizen om daar vervolgens allemaal ongeveer dezelfde foto's te maken, een gedrag dat nauwelijks avontuurlijk te noemen is.
- De kunstenaar geeft met de fotocollages commentaar op het unieke gegeven van 'I was here', en het bewijs dat de Instagramfoto levert dat je iets bijzonders hebt gedaan. De vele 'I was here'-plaatjes zijn juist het bewijs dat het niet bijzonder is wat mensen doen. Ze doen allemaal hetzelfde.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

34 maximumscore 2

- voorbeeld van een argument voor: Ja, want hij / zij zoekt bestaand materiaal bij elkaar en plaatst dit in een nieuwe (originele) samenhang / context (*Insta_repeat*) met een ander doel, namelijk kopieergedrag aankaarten en/of een discussie tussen makers van foto's op gang brengen 1
- voorbeeld van een argument tegen: Nee, want het is vrij eenvoudig om foto's met hetzelfde onderwerp te vinden en die naast elkaar te plaatsen en/of hij/zij laat niet zien hoe het anders kan (doet in feite niets anders dan de andere fotografen) en is dus zelf weinig origineel 1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 2 juni te accorderen.

Ook na 2 juni kunt u nog tot en met 9 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

6 Bronvermeldingen

afbeelding 1 en 2	Aleksey Dushkin, Mayakovskaya station, Moskou, https://www.google.nl/search?q=mayakovskaya+station+moscow&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwisttr_2sDiAhWKPFAKHQXUCMYQ_AUIDigB&biw=1164&bih=657 - imgsrc=ZBggkwu3wpSMqM:
afbeelding 3	Alexander Deineka, Een dag in Sovjetland, 1938 Mayakovskaya station, Moskou
afbeelding 4 en 5	Benthem Crouwel Architects, metrostation Noorderpark, Amsterdam, https://www.archilovers.com/projects/233796/gallery?2208002 https://www.dearchitect.nl/architectuur/nieuws/2018/05/dvda-2018-amsterdam-viert-de-noord-zuidlijn-101190745
afbeelding 6	Persijn Broersen en Margit Lukács, <i>De 7 Poorten</i> , 2018, https://nl.m.wikipedia.org/wiki/Bestand:De_Poorten_van_Noord.jpg
afbeelding 7	Persijn Broersen en Margit Lukács, <i>De 7 Poorten</i> , 2018 https://qkunst.nl/noord-zuidlijn/noorderpark/
afbeelding 8	Persijn Broersen en Margit Lukács, digitaal schetsontwerp van <i>De 7 Poorten</i> , https://qkunst.nl/noord-zuidlijn/noorderpark/
afbeelding 9	Maarten van Heemskerck, <i>Panorama met de ontvoering van Helena te midden van de wonderen van de klassieke wereld</i> , 1535, The Walters Art Museum, Baltimore https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6d/Maarten_van_Heemskerck_-_Panorama_with_the_Abduction_of_Helen_Amidst_the_Wonders_of_the_Ancient_World_-_Walters_37656.jpg ,
afbeelding 10	Maarten van Heemskerck, <i>Composiet kapiteel en zicht op het Colosseum</i> , 1532 – 1537, Kupferstichkabinett Staatliche Museen zu Berlin, http://www.smb-digital.de/eMuseumPlus?service=ExternalInterface&module=collection&objectId=999208&viewType=detailView
afbeelding 11	Maarten van Heemskerck, <i>Zelfportret met Colosseum</i> , 1553, Fitzwilliam Museum Cambridge, https://www.nrc.nl/nieuws/2012/03/06/fascinatie-voor-het-oude-rome-bij-van-heemskerck-1080385-a700702
afbeelding 12	Hank Schmidt in der Beek en Fabian Schubert, <i>Im Elbsandsteingebirge II</i> , 2014, uit: Hank Schmidt in der Beek, Fabian Schubert, <i>Und im Sommer tu ich malen</i> , 2016, Edition Taube, München
afbeelding 13	Hank Schmidt in der Beek, Fabian Schubert, <i>Und im Sommer tu ich malen</i> , 2016, Edition Taube, München
afbeelding 14	Albert Bierstadt, <i>The Oregon Trail</i> , 1869, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Emigrants_Crossing_the_Plains,_or_The_Oregon_Trail_(Albert_Bierstadt),_1869.jpg
afbeelding 15	Claude Monet, <i>Hooibergen</i> , 1891, The Art Institute Chicago https://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:1270_Wheatstacks,_1890-91,_65.8_x_101_cm,_25_7-8_x_39_3-4_in,_The_Art_Institute_of_Chicago.jpg
afbeelding 16, 17, 18	Eduard Böhtlingk, <i>De Markies</i> , 1985, foto Roos Aldershoff, Amsterdam
afbeelding 19	Joost Conijn, <i>Hout Auto</i> , 2001-2002, collectie Centraal Museum Utrecht
afbeelding 20 en 21	Joost Conijn, stills uit films, courtesy Joost Conijn

afbeelding 22	Eugène Delacroix, <i>Carnet de croquis de voyage au Maroc, Meknès, 1er avril 1832</i> , Musée du Louvre, https://www.lelivrescolaire.fr/manuel/78/histoire-geographie-6e/chapitre/1296/art-et-paysages/page/695466/carnets-de-voyages/lecon/document/730802
afbeelding 23	Paul Klee: <i>Ansicht v. Kairuan</i> , 1914, Franz Marc Museum, Kochel am See https://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Ansicht_v._Kairuan,_1914.jpg
afbeelding 24	Herman de Vries, <i>84 kleuren</i> , https://www.flickr.com/photos/generatorrrr/21848795450/in/photostream/
afbeelding 25	detail uit <i>84 kleuren</i> , https://www.designboom.com/art/herman-de-vries-dutch-pavilion-venice-art-biennale-05-13-2015/
afbeelding 26	anoniem, <i>Insta_repeat</i> , 2018 https://www.designboom.com/art/instagram-photos-look-the-same-insta-repeat-07-30-2018/
figuur 1	Giovanni Battista Piranesi, <i>Interieur van het Pantheon</i> , 1768 https://www.wikiart.org/en/giovanni-battista-piranesi/interior-view-of-the-pantheon
figuur 2	Bentham Crouwel Architects, ontwerp metrostation Noorderpark, Amsterdam
figuur 3	detail uit Albert Bierstadt, <i>The Oregon Trail</i> , 1869, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Emigrants_Crossing_the_Plains,_or_The_Oregon_Trail_(Albert_Bierstadt),_1869.jpg
figuur 4	Eduard Böhtlingk, <i>De Markies</i> , 1985
figuur 5	Eduard Böhtlingk, <i>De Markies</i> , 1985, tekening, courtesy Eduard Böhtlingk
figuur 6	Eugène Delacroix, <i>Four Sketches of Arab Men</i> , 1832, https://www.artic.edu/artworks/12526/four-sketches-of-arab-men
figuur 7	foto van de stad Kairuan

Alle bronnen zijn voor het laatst geraadpleegd op 01-10-2019.

Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling heeft ernaar gestreefd de auteursrechten op hier gebruikt materiaal te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Wie desondanks meent zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met Cito.